

A. Dic, antique Senex, Venetæ quis conditor Urbis?
S. Iuppiter: A. Unde Arces? S. Attica: A. Scor-
ta? S. Venus:

A. Mænia? S. Neptunus: A. Nummi? S. Dido:
A. Bellica? S. Mavors: (dedit.

A. Artes? S. Mercurius: A. Iura? S. Minerva
Non mirum est, si alias inter caput extulit urbes;
Cum tot cælestes composuere Dea.

Episcopa-
tus.

Datus urbi primus Episcopus, Obeatus Maxi-
mus, anno 774, cui deinde alii successerunt,
usque ad annum 1450, quo Episcopatus ab Eu-
genio IV P. M. in Patriarchalem dignitatem
est conversus. Primas enim Dalmatiæ vocatur,
alios habens suffraganeos Præfules. Catalogus
Episcoporum & Patriarcharum est apud Lean-
drum; & visitur in palatio ipsius Patriarchæ.
Insignes, clarosque eruditione viros idem Lean-
der recenset. Civium frequentia Venetiis plane
stupenda. Numerus trecentorum circiter mil-
lium censetur. Triplices illi sunt generis: Pa-
tricii, quos penes imperii & Reipublicæ admi-
nistratio; Cives, qui Scribarum & aliorum ho-
norum munera gerunt; Artifices, qui mecha-
nicas exercent artes. Præter hos, Mercatores ibi
innumeri & advenæ, qui vario cultu ex omni-
bus mundi partibus negotiationis gratia con-
fluere soliti: Turcæ, Æthiopes, Slavi, Arabes,
Syri, Cretenses, Cyprii, Macedones, Germani,
Vngari, Hispani, Galli, alii. Familiæ nobiles
hic tot sunt, ut vix recenseri queant. De opi-
bus hujus civitatis judicare quis potest, quod
ex solo vectigali annuatim vicies centena mil-
lia ducatorum capiat; ejusque Duci, ut majore
fulgeat pompa, singulis annis xxxv millia
aureorum numerentur, quos in apparatus re-
gios & magnificentiam expendat. Cæpit rerum,
quas summa laude felicitateque gesserunt
Veneti, gloria ab iis, qui mare infestum habe-
bant; quibus classe sæpe superatis & in pote-
statem redactis, insulas cœperunt & nationes
externas subigere. Crescente imperandi cupi-
ditate, observatis diligenter vicinorum, vel
dissidentium inter se, vel ab suis Principibus
oppressorum occasionibus, in finitimam itum
est continentem; ubi lapsu temporis mirum
in modum fines ipsorum sunt propagati. Ner-
vose Paullus Iovius: Paruere eis ab initio, in-
quit, quo tempore classibus maxime valebant,
Istri, Liburni, Dalmatiæ, atque Illyrici ora: mul-
tæ item nobiles Græciæ urbes, cum Eubœa,
Cretaque insulis. Mox transgressis in proxi-
mam continentem, Patavium, Verona, Tar-
visium, atque Vicentia, quæ ab infirmis
regulis tenebantur, acceperunt. His quoque
Ravenna addita est, regia quondam Gotho-
rum, atque alterum totius Italiæ navale pul-
cerrimum. Quo rerum successu evecti, & ter-
restribus aucti copiis non multo post Philippo
Vicecomiti pluribus bellis defatigato, Brixiam
& Bergomum ademere. Cessit & eis Crema,
Italia.

Incolæ.

Opes & re-
diti.

Res gestæ.

Francisco Sfortia concedente. exinde Vene-
torum potentia cunctis in Italia maximo ter-
rori esse cœpit, & quæ sequuntur. Quæ omnia,
pluraque, quæ addi possent, adeo sunt vera, ut
Venetiæ urbs hodie omnium urbium clarif-
sima censeatur & florentissima, mundi thea-
trum, commune totius orbis emporium, victrix
domitrixque tot tantorumque hostium, Hadria-
tici regina maris, Italici nominis gloria decus-
que. Quamvis multa bella gesserit, variam-
que fortunam mille annorum spatio sit exper-
ta, in externi tamen hostis potestatem num-
quam devenit. Divini plane sunt versus Aetii
Synceri Sannazarii:

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis

Stare Urbem, & toto ponere jura mari:

Nunc mihi Tarpejas quantumvis Iupiter arces

Objice, & illa tui mœnia Martis, ait:

Si Pelago Tibrim præfers, urbem aspice utramque:

Illam homines dices, hanc posuisse Deos.

De Hexastico illo epigrammate refert in San-
nazarii Vita Ioannes Baptista Crispus, auditum
à se ex Aldo Manutio Paulli F. Poëtam ab
S. P. Q. Veneto pro singulis versibus singulos
centenos aureos, honoris gratia, dono acce-
pisse. Idem de Venetorum signis sic scripsit:

Romanas aquilas postquam liquere cohortes,

Magnanimus turmas ducit in arma leo.

Sunt circum Venetias insulæ modicæ per-
multæ, cum ædificiis, templis, cœnobiis, aliis-
que domibus pietati dicatis. Primum ad Au-
strum insula mille passuum longitudine, splen-
didis ædificiis & cultissimis hortis, itemque cœ-
nobiis monachorum ac virginum plebanicif-
que fanis aliquot nitens, ab urbe fere quingen-
tos passus lato euripo submovetur, aditurque
cymbis, trajectus causa semper hic confidenti-
bus. Judaicam nunc vocant; alioque nomine
Dorsum Durum appellavere. Non procul in-
de in stagnis D. Angeli Concordiensis Virgi-
num sequitur: ultraque ad occasum versus D.
Georgii Algani conventus: dein eadem parte
versus occidentem, si Venetiis consistas, D.
Claræ domus, quæ ponte urbi Venetæ adhæ-
ret. Eodem in latere D. Secundi cœnobium
est; nec procul à continente D. Iuliani fanum.
Deinde septentrionali urbis latere D. Christo-
phori ædes in euripo, quo Murianum ab urbe
navigatur, occurrit, moxque D. Michaëlis cum
cœnobio, postremum ipsum Murianum, quod
Altinates & Opiterginos Hunnicis temporibus
anno 450 post Christi nativitatem incolere
cœpisse Sabellicus perhibet, Attila jam tum
ad Venetias appropinquante. Distat ab urbe
mille passus, estque per jucundus & amœnus lo-
cus, situ quidem ædificiorumque descriptione
Venetiis par, at amœnitate longe præcellens,
quippe quia singulæ pene domus hortos orna-
tissimos & variis arboribus fructiferis confertos
habent. Templâ colit haud ignobilia 14, no-
minatim

Insula cir-
cum Vene-
tiis.